

مستوره صاحب حسنی است که چون پای بر ناقه ای در آورد و سر از عماری نامه بیرون کند نقطه خال عنبرین موی او دل از شاهدان یاسمین بوی بریاید ... و مجموع اقسام دقائق الشعر و حدایق السحر در شانزده صنعت مندرج است و از این جهت مسما است بدایع الصنائع ... فهرست کتاب: اول ترجیع دویم تجنیس سیم سجع چهارم اشتقاق پنجم ذوقائیتین ششم استفهام هفتم ایهام هشتم متضاد نهم مترادف دهم رد العجز علی الصدر یازدهم مراعات النظیر دوازدهم کنایه سیزدهم استعاره چهاردهم مقلوب پانزدهم مطرف شانزدهم لزوم ما لا یلزم و هر یک از این تحف ... شرف بن محمد الرامی ... در جوینار روضه جان در ریاض طبع سخن دان را شجری است با بار بسیار و نهالی است با برگ بی شمار.

انجام: چون سلطان زاده مشایخ محبوب قلوب و مقبول سلطان ... بنده را بتحریر این تقریر فرمان داد از روی ارتجال طبع مبتدی استعجال کرد ... شرف روز خود دانست ... توقع آنکه ... عیب پوشی و یارفروشی دریغ و تقصیر نفرمایند و عذر بر من است، صاحب هنر نگیرد بر بی هنر بهانه.

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۷۴۹/۲۳

بی کا، بی تا؛ در ۲۲۲ پ و ۲۲۳ ر بحر طویلی به عربی از سید علی مهری و اشعار فارسی است؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۶ گ (۲۱۷ پ-۲۲۲ ر)، ۱۴ سطر (۷/۵×۱۳)، اندازه: ۱۸/۵×۱۲ سم [ف: ۳۸۱]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۲۱۳/۶

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کا: ملا محمود بن ملا احمد، بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی مقوایی، ۵ گ (۱۴۹ ر-۱۵۳ پ)، ۱۴ سطر (۷×۱۲)، اندازه: ۱۸×۱۱ سم [ف: ۱۳-۳۱۸۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ض ۴۳۰۲
خط: نستعلیق، بی کا، بی تا [الفبائی: ۸۵]

● **بدایع الصنائع = العروض و القوافی / عروض و قافیه /**

فارسی

badāye'-os sanāye' = al-'orūz va-l qavāfi

حسینی، عطاء الله بن محمود، -۹۱۹ قمری
hoseynī, 'atā'-ol-lāh ebn-e mahmūd (- 1514)

اهدا به: امیر علیشیر نوائی (امیر معروف دربار سلطان حسین بایقرا تاریخ تألیف: ۸۹۹ ق)

در عروض و بدیع که در تسمیه آن گفته است: «این بحر خیالات بدایع انجام xx کز در صنایعست با زیب تمام / سازد بعبطای حق عطائی چو تمام xx آن را تو «بدایع الصنائع» کن نام.» صاحب الذریعه از این رساله به نام «العروض و القوافی لاشعار الفرس» یاد کرده و گوید «عطائی آن را از کتاب تکمیل الصنایع

آغاز و انجام: برابر

در رایانه آستان قدس مؤلف را «عسکری مجتهد» ذکر کرده است؛ خط: نسخ و نستعلیق شکسته، کاتب = مؤلف، بی تا؛ کاغذ: شکر فرنگی آهار مهره، جلد: پارچهای، ۲۵ گ، ۱۰ سطر (۷/۳×۱۲/۵)، اندازه: ۲۰×۱۲/۲ سم [ف: ۷-۲۰]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۷۳۰۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ مهر: کتابخانه دادرسی عمومی تهران؛ کاغذ: فرنگی آبی، ۲۵ گ، ۱۳ سطر (۵/۵×۱۲/۷)، اندازه: ۱۶/۸×۱۱/۴ سم [رایانه]

● **البدایع الصحیبة فی بعض الاخبار النبویة / تاریخ**

پامیر اکرم (ص) / فارسی

al-badāye'-os sāhebīyya fi ba'z-el axbār-en nabavīyya

ملکان تبریزی، محمد بن مسعود، ق ۸ قمری
malekān-e tabrizī, mohammad ebn-e mas'ūd (- 14c)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۲۲ رجب ۷۲۳ ق
در ۲ «باب» و ۱ «خاتمه» که باب دوم آن در ۱۰ «فصل» است، خاتمه در ذکر خلفاء راشدین. آن را در سفر حج به دستور بزرگی که گویا صاحب دیوان باشد نگاشته است.

آغاز: حمد و ثنایی که رواج آن با خلق بهترین خلق برابری کند
چاپ: در سفینه تبریز، صص ۷۲۸-۷۳۳
[فهرستواره منزوی ۱۴۷/۹]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۵۹۰/۲۰۶

آغاز: برابر

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، تا: چهارشنبه ۲۲ رجب ۷۲۳ ق؛ جلد: تیماج کرم قهوه‌ای، ۶ ص (۷۲۸-۷۳۳)، ۴۱ سطر، اندازه: ۳۲×۱۹ سم [ف: ۴۱-۱۱۰]

● **بدایع الصنائع / ادبیات / فارسی**

badāye'-os sanāye'

شرف الدین تبریزی، حسن بن محمد، -۷۹۵ قمری
šaraf-od-dīn-e tabrizī, hasan ebn-e mohammad (- 1393)

محل تألیف: تبریز
در دانشمندان آذربایجان (۱۸۹) از آن یاد نشده است. برخی آن را از وحید تبریزی دانسته‌اند.

آغاز: کتاب بدایع الصنائع. بسمله و به نستعین شکر و سپاس بی قیاس پادشاهی را که بدست مشاطه قدرت مستوره را لقب نهاد و قلم دو زبان را در سلک غواصان کشید ... و بعد غرض ازین مقدمات آنکه روزی در ... تبریز ... این ضعیف از صاحب کمالی استفسار کرد که سخن چگونه لعبتی است که از پرده غیب رویش نمی‌توان دید و بفکر دورین نتوان رسید گفت آن

(1393 -)

اهدا به: شیخ ابوالفتح اویس بهادر خان جلایری (۷۵۷-۷۷۶)
تاریخ تألیف: ۷۲۶ق؛ محل تألیف: مراغه
رساله ای نفیس و لطیف در توصیف ادیبانه و زیباشناسانه از
اعضای بدن انسان که در نوزده «باب» تنظیم شده است. مؤلف
می گوید: «غرض از این مقدمات آنکه در تاریخ فتح روزافزون
... ابوالفتح شیخ اویس بهادرخان ... روزی من بنده در محروسه
مراغه احرام طواف نصر الحق والدین محمد بن حسن طوسی
بودم ... مجلس دیدم چون بنور ... از هر طرف انجمنی ... فاضلی
از افاضل عصر می فرماید: هر چند که سرو قامت افروخته xx
اسباب جمال مویمو ساخته ...». این رساله در شرح ابیاتی است
که در آن مجلس خوانده شده، مؤلف رساله را به «انیس العشاق»
نامگذاری کرده و آن را در شرح اندام معشوق در ۱۹ «باب» قرار
داده است: ۱. صفت مو؛ ۲. صفت جبین؛ ۳. صفت ابرو؛ ۴.
صفت چشم؛ ۵. صفت مژگان؛ ۶. صفت رو؛ ۷. صفت خط؛ ۸.
صفت خال؛ ۹. صفت لب؛ ۱۰. صفت دندان؛ ۱۱. صفت دهان؛
۱۲. صفت زنج؛ ۱۳. صفت گردن؛ ۱۴. صفت بر؛ ۱۵. صفت
ساعده؛ ۱۶. صفت انگشت؛ ۱۷. صفت قد؛ ۱۸. صفت میان؛ ۱۹.
صفت ساق.

آغاز: بسمله حمد و ثنای خالقی را که در مبدأ فطرت وجود
خاکیان را به تشریف و لقد کرنا بنی آدم مشرف گردانیده ...
انجام: بواسطه صفای ظاهر و تصفیه باطن ارباب قلوب دردل
سوختگان آتش عشق کرم می گردد. فرق است میان سوز کز
جان خیزد xx تا آنکه به ریسمانش بر خود بندد
چاپ: در پاریس و هند همراه «عجایب المخلوقات»؛ تهران،
۱۳۲۵ به اهتمام مرحوم استاد عباس اقبال آشتیانی؛ کلمان هوارت
آن را به فرانسه ترجمه کرده و در پاریس به سال ۱۸۷۵ در ۱۱۰
ص به چاپ رسانده است.

[نسخه های متزوی ۳۵۲۷/۵؛ کشف الظنون ۱۹۸/۱؛ هدیه العارفین ۲۸۶/۱؛
الذریعة: ۲۸۱/۱۳ و ۵۱۱/۹؛ دیوان شرف؛ نسخه های متزوی ۳۵۲۷/۵ (۶۵)
نسخه؛] ریحانة الادب ۱۹۱/۳؛ مشترک پاکستان ۲۷/۱۴-۲۹ (۱۵ نسخه)؛ دنا
ج ۲ ص ۲۷۹-۲۸۲ (۱۲۰ نسخه)؛ مشار فارسی ۵۹۲/۱ [شوح و حواشی:
۱- انیس العشاق (منتخب) = تلخیص انیس العشاق؛ سرابی تبریزی،
محمد کریم بن مهدیقلی (۱۳-)

۱. قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۴۴۹/۳

آغاز: اثیر الدین اخصیکتی خال را به نسبت کرده است و او به
دانه، بیت: به دانه ایست خالت، افتاده در زرخندان xx باید که
گوش داری ز آسیب روزگارش؛ انجام: و سلطان پنداشت که
ایاز در خوابست آواز داد ایاز لب اجابت بگشود و گفت لیبک
گفت که منم محمود گفت معلوم است باید که بحضرت سلطان
معزز باشد که ...

قاری گیلانی، ملا میر، ق ۱۱ قمری

qārī gīlānī, mollā-mīr (- 17c)

تاریخ تألیف: سه شنبه ۲۳ محرم ۱۰۰۵ق
به نظم و نثر و حکایت ها، در اخلاق. نام کتاب و مؤلف و
فهرست دوازده «فصل» در دیباچه هست.
آغاز: بسمله. سبحان من تحیر فی ذاته سواه xx فهم خرد بکنه
کمالش نبرده راه ... تحفه حمدی چون عبارات قاریان صوامع
قدس از کدورات ریا معر او گلدسته شکری مانند ارادات
حافظان مجامع انس از آلائش و آمیزش اغراض فاسده باطله
نفسانیه مصفا و میرا صناعی را.
انجام: این رساله تمام بی نقصان xx شد بنام خوش شه دوران /
شه بنامش تمام این نسخه xx زین سبب یافت نام این نسخه /
هست تألیف این کتاب حقیر xx از فقیر کسیر ملا میر
[دنا ۲/ ۲۷۹ (۵ نسخه)؛ نسخه های متزوی ۱۵۴۷/۲؛ فهرستواره متزوی ۱۳۶/۹
(۲ نسخه) و ۳۳۵/۶ (۳ نسخه)]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۱۴۸/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کتاب = مؤلف، تا: ۱۶ جمادی الاول ۱۰۱۶ق؛
کاغذ: سپاهانی، جلد: ترمه مقوایی عطف تیماج مشک، ۷۰گ
(۱۴۰-۲۰۹)، ۲۰ سطر (۷×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۴سم [ف: ۱۳-۳۱۱۸]

۲. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۶۱۸/۳

آغاز: برابر؛ انجام: عن کل اسقام و آلام یا حنان یا منان یا دیان یا
سبحان برحمتک یا ارحم الراحمین.
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ اهدایی: حاج سید علی اکبر
دستمالچی؛ جلد: مقوایی با تیماج آلبالویی، ۱۵ سطر
(۵×۷/۵)، اندازه: ۱۳×۲۴سم [ف: ۲-۵۲۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۷۹/۳-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [قلمها ف: ۱-۷۰۰]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۲۲۴

آغاز: برابر؛ انجام: الطاهرین المعصومین و الحمد لله رب العالمین.
خط: نسخ تعلیق، کا: محمد رفیع بن محمد آشتیانی، تا: اوایل قرن
۱۳، بر حسب خواهش میرزا محمد، دایی کاتب؛ کاغذ: فرنگی
آبی رگه دار، جلد: میشن تریاکی ضربی بی مقوا، اص (۲۳۰)،
۱۶ سطر، اندازه: ۵×۱۴/۵×۲۰سم [ف: ۶-۱۸۱]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۳۱۳/۲

خط: شکسته نستعلیق، کا: محمد باقر بن ابراهیم حکیم رانکوهی
سیکارودی، بی تا؛ کاغذ: پسته ای، جلد: روغنی گل و بوته پشت
ساده، ۲۱ سطر [ف: ۵-۲۵۹]

● انیس العشاق / ادبیات / فارسی

anis-ol 'oššāq

شرف الدین تبریزی، حسن بن محمد، -۷۹۵ قمری

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد پنجم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری

DIA 276242

اسلامی ایران؛ ۲۰۱۲/۱۳۹۱